

Pedagogikada shaxs tarbiyalanishi va rivojlanishi

Feruzabonu Mirzohid qizi Abduqayumova

Madina Abdusalomova

Dilafruz Bozorova

Ilmiy maslahatchi: M.M.Mirzakarimova

Andijon davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogika fani doirasida shaxs tarbiyasi va rivojlanish jarayonlari tahlil qilinadi. Pedagogika insonning har tomonlama yetuk shaxs bo'lib shakllanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni o'rganadigan fan sifatida qaraladi. Shaxs tarbiyasi va rivojlanishi oilaviy, maktabgacha, maktab va oliy ta'lim muassasalaridagi ta'lim-tarbiyaviy jarayonlar bilan uzviy bog'liqdir. Ushbu maqolada tarbiya shakllari, rivojlanish bosqichlari hamda pedagogik yondashuvlarning ta'siri tahlil qilinadi. Pedagogik ta'limotlar asosida inson ma'naviy, intellektual va jismoniy jihatdan kamol topishi uchun zarur shart-sharoitlar va metodlar muhokama qilinadi. Bundan tashqari, maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv usullar asosida shaxsning rivojlanishiga ko'rsatiladigan ta'sir masalalariga ham alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: pedagogika, shaxs tarbiyasi, rivojlanish bosqichlari, ta'lim, tarbiya metodlari, pedagogik yondashuvlar, axloqiy tarbiya, aqliy tarbiya, jismoniy tarbiya, innovatsion ta'lim, interaktiv usullar, shaxs shakllanishi, o'z-o'zini rivojlantirish, o'qitish metodikasi, ta'lim texnologiyalari

Personal Education and Development in Pedagogy

Feruzabonu Mirzohid qizi Abdukayumova

Madina Abdusalomova

Dilafruz Bozorova

Scientific Advisor: M.M.Mirzakarimova

Andijan State Institute of Foreign Languages

Abstract: This article analyzes the processes of personal education and development within the framework of pedagogical science. Pedagogy is considered as a science that studies the main factors influencing the formation of a person as a fully developed individual. Personal education and development are inextricably linked with educational processes in the family, preschool, school and higher educational institutions. This article analyzes the forms of education, stages of development and

the influence of pedagogical approaches. The necessary conditions and methods for a person to develop spiritually, intellectually and physically based on pedagogical teachings are discussed. In addition, the article pays special attention to the issues of the influence of modern pedagogical technologies and interactive methods on the development of a person.

Keywords: pedagogy, personal development, stages of development, education, methods of education, pedagogical approaches, moral education, mental education, physical education, innovative education, interactive methods, personality formation, self-development, teaching methodology, educational technologies

Pedagogika insonni har tomonlama kamol toptirishga qaratilgan ilmiy fan bo'lib, uning asosiy yo'nalishlaridan biri shaxs tarbiyasi va rivojlanishidir. Har bir insonning tarbiyasi va rivojlanishi ijtimoiy muhit, oila, ta'lim tizimi hamda pedagogik yondashuvlarga bog'liq bo'ladi. Ushbu maqolada shaxs tarbiyasi va uning rivojlanish bosqichlari, pedagogik yondashuvlar hamda zamonaviy tarbiya metodlari tahlil qilinadi.

Shaxs tarbiyasi va uning asosiy jihatlari. Tarbiyaning asosiy vazifasi - insonni ijtimoiy hayotga tayyorlash, unda ma'naviy, axloqiy, aqliy, estetik va jismoniy sifatlarni shakllantirishdan iborat. Shaxs tarbiyasi quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

1. Aqliy tarbiya - insonning intellektual rivojlanishiga qaratilgan ta'lim-tarbiya jarayonlari. Bu jarayonda mantiqiy fikrlash, muammolarni tahlil qilish va ilmiy qarashlarni shakllantirish muhim sanaladi.

2. Axloqiy tarbiya - jamiyatda to'g'ri xulq-atvorni shakllantirish, ma'naviyat va odob-axloq me'yorlarini singdirish.

3. Estetik tarbiya - insonning san'at va go'zallikka bo'lgan munosabatini rivojlantirish.

4. Mehnat tarbiyasi - shaxsni kasbiy tayyorlash, mehnatsevarlik fazilatlarini singdirish.

5. Jismoniy tarbiya - sog'lom turmush tarzini shakllantirish va sport bilan shug'ullanishni rag'batlantirish.

Shaxsning tarbiyalanishi va rivojlanishi turli bosqichlardan o'tadi: Maktabgacha yosh (0-6 yosh) - bolaning ilk ijtimoiy ko'nikmalari shakllanadi, nutq rivojlanadi va atrof-muhitni anglash jarayoni boshlanadi. Maktab yoshi (7-18 yosh) - intellektual va ma'naviy shakllanish jarayoni faollashadi, mustaqil fikrlash va o'zligini anglash bosqichi kechadi. Yoshlik davri (19-25 yosh) - kasbiy tayyorgarlik, mustaqil hayotga kirish bosqichi, jamiyatda o'z o'rnini topish jarayoni. Voyaga yetganlik davri (25 yoshdan keyin) - jamiyatga foydali shaxs sifatida shakllanish, mehnat faoliyati va oilaviy munosabatlarni olib borish.

Pedagogik yondashuvlar va metodlar. Zamonaviy pedagogika shaxs tarbiyasi va rivojlanishiga oid turli yondashuvlarni qoʻllaydi:

Anʼanaviy pedagogika - klassik taʼlim usullari asosida shaxsga taʼsir oʻtkazish, innovatsion pedagogika - ilgʻor texnologiyalar va interaktiv usullarni qoʻllash (masalan, STEAM, CLIL metodlari), individual yondashuv - har bir shaxsning psixologik xususiyatlariga asoslangan tarbiya metodikasi, kooperativ taʼlim - guruh boʻlib ishlash orqali shaxsning ijtimoiy koʻnikmalarini rivojlantirish, oʻz-oʻzini tarbiyalash va oʻz-oʻzini rivojlantirish - shaxsga mustaqil oʻqish, oʻrganish va oʻz ustida ishlash qobiliyatini rivojlantirish imkonini beradigan yondashuv.

Shaxs tarbiyasi va rivojlanishi pedagogikaning muhim yoʻnalishlaridan biri boʻlib, insonning intellektual, maʼnaviy va jismoniy kamolotiga taʼsir etuvchi asosiy omillarni oʻrganadi. Tarbiya jarayoni oiladan boshlanib, taʼlim muassasalarida davom etadi va inson butun umri davomida rivojlanishda davom etadi. Zamonaviy pedagogika innovatsion yondashuvlar va interaktiv metodlar asosida shaxsni har tomonlama tarbiyalashga yoʻnaltirilgan. Shaxs tarbiyasi nafaqat bilim berish, balki insonda ijtimoiy masʼuliyat, axloqiy qadriyatlar va mustaqil fikrlash koʻnikmalarini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Umuman olganda, shaxs tarbiyasi va rivojlanishini toʻgʻri yoʻnaltirish jamiyat taraqqiyotida muhim oʻrin tutadi. Shu sababli pedagogik tadqiqotlar va taʼlim metodlarini yanada takomillashtirish bugungi kunda dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirzakarimova M. EFFECTIVENESS OF STUDENTS' ENTREPRENEURIAL SKILLS DEVELOPMENT THROUGH CLIL TECHNOLOGIES //Академические исследования в современной науке. - 2023. - Т. 2. - №. 8. - С. 92-94.
2. Mirzakarimova M. M. The Necessity to Develop Students' Entrepreneurial Skills in English Classes //Telematique. - 2022. - С. 7128-7131.
3. Мирзакаримова М. М. ESSENTIAL COMPOSITION OF ENTREPRENEURSHIP FUNCTIONAL LITERACY //INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL "INNOVATION TECHNICAL AND TECHNOLOGY. - 2020. - Т. 1. - №. 1. - С. 63-65.
4. Мирзакаримова М. М. Замонавий шароитларда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 216-222.
5. Madaminjonovna M. M. Innovative Methods and Tools for Developing Students' Entrepreneurial Skills Using CLIL Technologies //International Journal of Human Computing Studies. - 2023. - Т. 5. - №. 3. - С. 15-17.
6. Мирзакаримова М. М. Умумтаълим фанларини тадбиркорликка

йўналтириб ўқитиш тизими //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 97-103.

7. Mirzakarimova M. CLIL TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA O‘QUVCHILARNING TADBIRKORLIK KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION METOD VA VOSITALAR //Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi. - 2023. - №. 6. - С. 410-415.

8. МИРЗАКАРИМОВА М. М. ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЙЎНАЛТИРИБ ЎҚИТИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ //Novateur Publications. - 2022. - №. 1. - С. 1-128.

9. Mirzakarimova M. M. et al. Scientific and pedagogical activity of Imam al-Bukhari //Science and Education. - 2023. - Т. 4. - №. 12. - С. 321-324.

10. Mirzakarimova M. M., Uzoqjonova M. D. Q. O‘zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash muammolarini o‘rganish va bartaraf qilish //Science and Education. - 2023. - Т. 4. - №. 11. - С. 78-83.

11. Mirzakarimova M. M. et al. Pedagogik mahoratning shakllanishi va rivojlanishi //Science and Education. - 2024. - Т. 5. - №. 3. - С. 264-269.

12. Mirzakarimova M. M. et al. “Avesto” va pedagogik fikrlar rivoji //Science and Education. - 2024. - Т. 5. - №. 2. - С. 224-228.

13. Zamonaviy sharoitlarda umumta’lim M. M. M. fanlarini tadbirkorlikka yo‘naltirib o‘qitish tizimi //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 216-222.

14. Mirzakarimova M. M. et al. O‘qituvchining muomala madaniyati //Science and Education. - 2024. - Т. 5. - №. 4. - С. 278-282.

15. MADAMINJONOVNA M. M. XORIJIY TILLARNI TADBIRKORLIKKA YO‘NALTIRIB O‘QITISHNING DIDAKTIK ASOSLARI //Nova. Pub. - 2022. - С. 1-128.

16. Madaminjonovna M. M. Umumta’lim fanlarini tadbirkorlikka yo‘naltirib o‘qitish tizimi //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 97-103.

17. Madaminjonovna M. M. et al. ECOLOGICAL-VALEOLOGICAL CULTURE IN THE "MAN-NATURE-SOCIETY" SYSTEM //Web of Teachers: Inderscience Research. - 2024. - Т. 2. - №. 5. - С. 51-55.

18. Salamat Yegeubayeva; Allanazarova Feruza Karimberdievna; Amantai Kunakbayev; Rakhimov Sherzod; Bobomurodova Munajat; Sherquziyeva Guzal Faxritdinovna; Bakhtiyor Omonov; Bobojonov Otabek Khakimboy ugli; Mirzakarimova Makhliyokhon; Khayitmuradov Anvarjon; I.B. Sapaev; Mirzayeva Mutabar Azamovna; Komilov Rustamjon Makhmadoovich. "The Effect of Copper Oxide Nanoparticles on Hepatic and Renal Toxicity in Domestic Rabbits", Journal of Nanostructures, 14, 1, 2024, 150-155. doi: 10.22052/JNS.2024.01.015.

19. Умнов Д. Г., Кариев А. Д., Тешабоев А. Ю., Мирзакаримова М. М. Формирование финансовой грамотности и культуры потребления у старших

дошкольников // Перспективы науки и образования. 2024. № 6 (72). С. 420-436. doi: 10.32744/pse.2024.6.26.

20. Uzoqjonova, M. (2023). Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM ta'limi tizimi. Science and Education, 4(9), 344-347. Retrieved from <https://www.openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6297>.

21. Uzokjonova, M. (2023). STEAM technology and the importance of gamification in it. Science and Education, 4(10), 365-368. Retrieved from <https://www.openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6361>.

22. Uzoqjonova, M. (2024). EKOLOGIK MA'DANIYATNI YOSHLAR ONGIGA PEDAGOGIK METODLAR YORDAMIDA SINGDIRISH. Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal, 1(4), 99-100. Retrieved from <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/72>.